

За час незалежності України написано тисячі статей і сотні книг, де аналізуються причини втрати шансу на створення процвітаючої української держави під час наших національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. В цілому, вчені-історики, публіцисти та й самі учасники цих подій, що опинилися в діаспорі, об'єктивно визначають причину їх поразки, ставлячи на перше місце агресію сусідніх держав і перш за все червоної і білої Росії. Але якось несміливо, або ж зовсім не згадують на нашу думку, другу за важливістю причину втрат українців в часі боротьби за вільну Україну. І цією причиною була низька національна свідомість населення та відсутність патріотизму, а звідси випливали байдужість, отаманщина, вічне нарікання, «моя хата з краю», притуплена власна самооцінка, невміння поступитися в ім'я ідеї, гризня серед тодішнього, як правило лівого за своїм світоглядом, українського істеблшменту. Часто постаті, що стояли біля керма революції, крім виголошувати філіпок, на ніщо більше не були здатні.

Зауважимо, що у даній статті мова іде про Наддніпрянську Україну, а не про Галичину, де національна самоідентифікація населення була на досить високому рівні.

Застерігаємо, попередні твердження також не стосуються тих Героїв, що пішли в бій, виборюючи волю України. Їх було мало, але це були справжні українці, що в боротьбі з ворогами, і перш за все з більшовизмом, платили найдорожчим – своїм життям. А тому схилиємо перед вояками УНР, перед цими відважними спартанцями, що не скорилися ворогові, не перейнялися їх агітаційно-обманливими гаслами і ніколи не зрадили Батьківщини.

В часі українізації полків російської армії у 1917 р. Україна могла мати понад мільйон фронтовиків, гартованих боями і запалені нестримним бажанням воювати за рідну землю, але лівацький провід в особі В.Винниченка, М.Грушевського та інших – виступили проти розбудови сильної і чисельної національної армії. Згадаймо ставлення М.Грушевського, В.Винниченка а інших лідерів Центральної Ради до М.Міхновського, який вимагав негайного проголошення незалежності України, за що він сам та його прихильники опинилися на фронті, а четвертий універсал приймався під рев більшовицьких гармат.

Чи не В.Винниченко різко виступав проти національної армії, а ратував за створення народної міліції. Саме сильна, мобілізована армія могла б розтрощити російських більшовиків і zdegradованих «богунків», «таращанців», та інших відступників, які торували дорогу на Україну більшовицьким ордам.

І в душі, і в своїх діях В.Винниченко завжди був надто близьким до комуністів. І його не слід, як і ще одного комуніста-ленінця М.Скрипника, пригладжувати словом «націонал-комуніст». Таки ми ж слабосилими «патріотами» були В.Голубович, О.Андрієвський, Ф.Швець та інші. Грішив у свій час лівизною і С.Петлюра, а про взаємини між цими лідерами не хочеться згадувати.

Уже чимало українців сьогодні знає про подвиг наших юних героїв під Крутами, але чомусь замовчується цей факт, що в момент бою крутянців з більшовиками, неподалік станції Крути у вагонах сиділо тисячі розагітованих фронтовиків, що пиячили та грали в карти замість кинутися на допомогу цим відважним дітям, щоб відбити навалу більшовиків на столицю. Де ж були офіцери? Чи не можна було застосувати, як у фронтових умовах, закон децимації, тобто здештукувати зрадників, боягузів і анархістів, а решту відправити на допомогу героям-крутянцям.

Чи всі кияни і жителі навколишніх сіл та містечок кинулися на захист Києва від червоних орд Муравйова? Чому арсенальці піддалися на більшовицьку пропаганду і вдарили в тил українським загонам? Чи не могли українці Харкова, Чернігова та інших міст стравити заслони просуванню більшовиків. Очевидно, не хотіли. Пригадаймо з кого створювали народні ополчення і майже беззбройних кидали на німецькі танки влітку та восени 1941 р. Сталін не церемонився з тими, хто не виконував його накази.

Той, хто цікавиться історією України знає, яка мізерна кількість вояків (6-8 тис.) Дієвої армії УНР залишилась в розпорядженні С.Петлюри в Кам'янці-Подільському, а натомість більшовики не церемонилися і не впрошували, а де силою, де обманом – успішно поповнювали чисельність червоних загонів, що сунули на Україну.

Пригадаймо так звану «буферну зону» на півночі України, де українські червоні комдиви, zdegradovanі «батьки» В.Боженко, М.Щорс, з ними Ф.Черняк та інші воювали проти власної Батьківщини. Чи знайшовся б у Польщі чи у Франції видатний письменник-класик, щоб послав своїх дітей воювати проти своєї країни? А на Україні ним був знаменитий М.Коцюбинський, який благословив свого сина, дочку і зятя стати непримиренними ворогами своєї землі і допомагати червоним завойовникам винищувати своїх селян, робітників та інтелігенцію. За таку холуйську вірність Сталін подякував їм кулею в застінках НКВД.

Чому десятки тисяч українських офіцерів та рядових опинилися в російській білій армії Денікіна та Врангеля? Очевидно, через низьку національну свідомість. Вони могли стати народними героями, а закінчили дуже трагічно, бо були розстріляні і втоплені на узбережжі Чорного і Азовського морів більшовиками на чолі з патологічно-маніакальною Розою Землячкою та її духовним приятелем – угорським комуністом Белою Куном.

Задумаймося, чому нинішні комуністи та адепти більшовизму співають дифірамби Н.Махнові? та через те, що він нашкодів Україні не менше ніж більшовики. А ще були Ангел, Зелений, Струк, Оскілко, які dokonували Україну своєю непослідовністю і зрадою. Чи можливе таке у Польщі? Поляки одностайно, нестримним ударом, розтрощили Тухачевського і Будьонного. У нас, на жаль, такого не було.

До написання цієї статті нас спонукала низка документів, що зберігається у ДАЛО (Державний архів Львівської області). Ці документи наочно підтверджують байдужість значної кількості українців, не рядовиків, не селян чи ремісників, а керівних кадрів вищого ешелону влади УНР.

Для розшуку дезертирів чи осіб, які відмовлялися продовжувати свою діяльність на користь УНР, була створена Головна слідча комісія Центрального Правительства. Її документи – донесення тимчасово виконуючого обов'язки голови цієї комісії Євгена Любарського-Письменного до президента ЗУНР Є.Петрушевича про видачу з території Галичини осіб, що відмовлялися служити УНР. До штабу Дієвої Армії мали бути відіслані: полк. Маєвський, Тимченко – колишні товариші міністра військових справ. Болбочан – колишній отаман Східного фронту, О.Шаопвал – колишній міністр внутрішніх справ; Хома Довський – колишній комендант м.Вінниці та Кам'янця-Подільського; Подільчук – колишній командир Дорошенківського полку; сотник І.Андрушенко (Див.ДАЛО. ф.257.Оп.1. спр.271,арк.3).

Ось ще документ: «Список бувших урядових осіб, які належать тимчасовому затриманню в м.Станіславові для переведення слідства:

1. Афанасів – бувший керуючий Міністерством фінансів;
2. Макаренко Павло – інженер;
3. Ковенко – бувший голова Головної слідчої комісії;
4. Остапенко – бувший прем'єр;
5. Масієвич – бувший міністр закордонних справ;
6. Індішевський – бувший отаман Коша охорони (прізвище і титул – закреслені І.Ф.) Див.ДАЛО. ф.257.Оп.1. спр.171,арк.5).

Пізніше більшість затриманих були звільнені на прохання члена Директорії – Андрієвського (Див.ДАЛО. ф.257.Оп.1. спр.171,арк.7).

На жаль у невеликій статті не є можливим висвітлити більшу частину документів, що зберігаються в ДАЛО, але і вони дають уяву читачеві про те, що тодішня Україна була розщеплена навпіл і низька національна свідомість, національний нігілізм плюс зовнішня агресія і привели до військово-політичного краху молодого української держави. В ті розбурхані часи Україна могла вижити при одній умові – встановлення національної диктатури, як перехідного періоду в процесі розбудови і утвердження її державності.

Щось подібне маємо сьогодні. Саме низька національна свідомість переважаючої більшості українських обивателів гальмує філософію і чин національного поступу, веде до гіперцентралізації влади та ще більше поглиблює розколоте українське суспільство.

Ігор Федик